

Een terugblik op de eerste tien jaar van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis (1986-1996)

Inleiding

Petra J.E.M. van Dam 7

In mei 1996 was het tien jaar geleden dat de basis werd gelegd voor de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis. Aanvankelijk had deze de vorm van een informele contactgroep, vanaf 1992 was er een geregistreerde vereniging. Aan dit jubileum is tot nog toe niet veel aandacht geschonken. Wel is door diverse leden op het tienjarige bestaan gewezen, onder andere tijdens de studiedag 'Turfwinning in Laag Nederland voor 1530', gehouden op 27 april 1995 te Breda. Met het oog op het feestjaar heeft het bestuur toen een subsidie verleend om een dubbeldik themanummer van het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis over de studiedag te doen verschijnen. Op zich was dit een waardige geste van een vereniging die zich het historisch onderzoek ten doel stelt. Toch meenden sommige leden dat een klein overzicht over het ontstaan en de eerste jaren van de vereniging wel plezierig zou zijn.¹ Temeer daar in 1996 de laatste bestuursleden van het eerste uur aftraden en een nieuwe generatie bestuurders het roer overnam.

In dit artikel worden de activiteiten van de club door de jaren heen bekeken, mede tegen de achtergrond van de doelstellingen die bij de oprichting zijn geformuleerd. Een interview met Chris Streefkerk was hierbij de leidraad. Streefkerk was medeoprichter van de contactgroep, functioneerde tien jaar als bestuurssecretaris en was als zodanig ook betrokken bij enkele commissies. Daarnaast zijn twee archiefjes geraadpleegd, van de bestuurssecretaris en van het secretariaat van de redactie van het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis.² Bij het schrijven van zeer recente geschiedenis is het moeilijk om niet in de rol van journalist te vervallen. Maar wellicht is het ook aardig als een ietwat gekleurde visie enige discussie oproept.

De oprichting in 1986

In den beginne was er de Contactgroep Nederlandse Waterstaatsgeschiedenis. Het initiatief tot het oprichten van deze studiegroep ging uit van een groepje enthousiaste onderzoekers gespecialiseerd in de waterstaatsgeschiedenis: Henk van der Linden, toen hoogleraar Nederlandse rechtsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit te Amsterdam met de waterstaatsgeschiedenis als één van zijn specialismen; Chris Streefkerk, die toen als rechtshistoricus aan de Vrije Universiteit was verbonden en een deel van het onderwijs en het onderzoek in de waterstaatsgeschiedenis aldaar verzorgde; en Cees Dekker, hoogleraar paleografie en archiefwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam en rijksarchivaris in Utrecht. Beide hoogleraren hadden vele publicaties betreffende de waterstaatsgeschiedenis op hun naam staan en ze hadden samengewerkt in het zogenaamde 'Woerdenproject,' een onderzoek naar landschaps- en waterschapsvorming in het Grootwaterschap Woerden.

Gevraagd naar zijn motivatie om door de jaren heen veel tijd en energie in de vereniging te steken, antwoordt Streefkerk dat hij een groot belang toekent aan de

¹ Bestuursnotulen 12 april 1996.

² De eerste bestuursnotulen dateren uit 1990. De serie verenigingsnotulen is compleet, maar de notulen zijn in de jaren 1994-95 sterk gecomprimeerd. De correspondentie lijkt in geen van beide archieven compleet.

Afb. 1. J.L. van der Gouw in gesprek met vertegenwoordigers van de nieuwe generatie waterstaatshistorici: M.H.V. van Amstel-Horák en C. Streefkerk, 25 mei 1989. (Foto: F.D. Zeiler, Kampen.)

waterstaatsgeschiedenis. Hij ziet een belangrijke taak voor deze geschiedenis in de actuele ontwikkelingen: ondersteuning van het beleid betreffende de ruimtelijke ordening en versterking van de Nederlandse identiteit, vooral in Europees verband.

Streefkerk plaatst de vorming van een studiegroep voor de waterstaatsgeschiedenis in een lange traditie. Hij schroomt niet de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis (VvW) te zien als erfgenaam van de negentiende-eeuwse voorman Bakhuizen van den Brink. Deze kleurrijke figuur trad in 1855 in zijn kwaliteit van rijksarchivaris toe tot de zojuist ontstane Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.³ Op de eerste vergadering stelde hij voor dat de Academie een 'Geschiedenis van den Nederlandschen Waterstaat' zou uitgeven. Zijn beweegreden was dat Nederland zoiets nog niet had en "toch is die Geschiedenis de geschiedenis van onzen bodem, de geschiedenis van onzen roem en onzen rampen, voor een deel de geschiedenis van onze staatshuishouding en van onze ontwikkeling in kunsten en wetenschappen, de geschiedenis van de betrekkingen onzer provinciën onderling, de geschiedenis van den opkomst en het verval van talrijke steden en streken". Volgens Bakhuizen-van den Brink was de waterstaatsgeschiedenis bij uitstek geschikt als samenwerkingsproject tussen de twee afdelingen waarin de Academie meteen al was opgesplitst: de afdeling Natuurkunde en de afdeling Letterkunde. De specialismen van beide afdelingen zouden aan dit interdisciplinaire project ten goede komen en daarvan noemde hij: geschiedenis, geografie, paleografie, diplomatiek, archeologie, filologie, kerkgeschiedenis, hydrografie, waterbouwkunde, geologie en mechanica.⁴

De behoefte aan een studieclub voor waterstaatsgeschiedenis werd acuut doordat Van der Linden in 1986 met emeritaat ging, waardoor een voornaam aanspreekpunt voor de waterstaatsgeschiedenis in Nederland wegviel. Voor mensen zoals Streefkerk, die juist in deze periode een (promotie)onderzoek aan het opzetten waren, was een forum van collega-onderzoekers wenselijk.

De eerste bijeenkomst van de contactgroep vond plaats op 13 mei 1986 in het gemeenlandshuis van het Grootwaterschap Woerden en werd bijgewoond door 24 onderzoekers. Tien personen hadden een bericht van verhindering aan de initiatiefnemers gestuurd. De groep van 34 personen die op de oproep van het bovengenoemde drietal reageerde, kunnen we nu de pioniers van het eerste uur noemen.⁵ Het was een zeer gemeleerde groep: waterschapsarchivarissen, ingenieurs, historici en historisch-geografen. De grote diversiteit is een opvallend kenmerk van het ledenbestand gebleven tot nu toe.

Onder degenen die zich hadden afgemeld bevond zich onder anderen J.L. van der Gouw. Deze eminente en veelzijdige historicus, archiefinspecteur,

3 In 1808 kwam op initiatief van koning Lodewijk Napoleon het Koninklijk Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten tot stand. In 1851 werd dit omgedoopt tot Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Mededeling J. Pilon.

4 C. Streefkerk, 'Nederland bezit eene Geschiedenis van zijnen Waterstaat' in: C. Streefkerk, S. Faber (red.), *Ter recognitie. Opstellen aangeboden aan Prof. mr. H. van der Linden bij zijn afscheid als hoogleraar in de Nederlandse rechtsgeschiedenis aan de Vrije Universiteit* (Hilversum 1987).

5 C. Dekker, C. Hoek, Th.P.M. van der Fluit, H. van der Linden, J.P.A. Louman, F.D. Zeiler, P.A. de Wilde, A.J. Kölker, G.A. Coert, P.J. de Jong, mw. H.A.C. Marsman-Slot, C.R. Schoute, T.J.N.M. Marcellis, P.A. Henderikx, M.M.Th.L. Hamelers, mw. L.A.M. Giebels, J.H.M. Sloof, L.C.M. Peters, P.F.A. Vrolijk, A.L. Hempenius, W.F.A. Heemskerck, R.W.G. Lombarts, N. Klei, C. Streefkerk. Bericht van verhindering ontvangen van: G.J. Mentink, G. Bossers, J.L. van der Gouw, W.E. Goelema, R.C. Hol, J.P. Hol, J.P. Winsemius, M.W. Heslinga, S. Faber, R. Assenbroek Machielsens. Verenigingsnotulen 13 mei 1986.

archivaris en hoogleraar is zeker een van de belangrijkste voormannen van de waterstaatsgeschiedenis van de twintigste eeuw geweest. Hij deed van zijn onderzoekingen verslag in talrijke, voor een breed publiek toegankelijke artikelen en boeken en stimuleerde ook velen tot het doen van onderzoek. Vanwege zijn vergevorderde leeftijd op het moment dat de contactgroep werd opgericht heeft hij niet meer actief kunnen deelnemen aan de activiteiten, maar onder de leden van de groep bevonden zich vele van zijn oudleerlingen. Postuum is van zijn hand nog een opmerkelijke bijdrage in het tijdschrift gepubliceerd over de oudste dijk in de Nederlanden, aangelegd onder de Romeinse veldheer Drusus.⁶

De doelstellingen

De contactgroep stelde zich ten doel “de beoefening van en de belangstelling voor de waterstaatsgeschiedenis te bevorderen” zoals dat later in de statuten van de vereniging is vastgelegd. In de eerste bijeenkomst te Woerden hield Dekker een voordracht, waarin hij aangaf op welke wijze de op te richten contactgroep van waarde zou kunnen zijn voor de beoefening van de Nederlandse waterstaatsgeschiedenis.

Om een aanwijzing te geven waar de grote leemten in het geschiedbeeld zaten had Dekker voor zijn inleiding een korte vergelijking gemaakt van de ‘oude’ *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* (Utrecht 1949-1958) en de ‘nieuwe’ (Haarlem 1980 etc.). Zijn constatering was dat er voor de middeleeuwse periode een enorme vooruitgang was geboekt. Dekker wees daarbij op het werk van Van der Linden en (impliciet) zijn eigen werk, waarin enkele grote lijnen waren uitgezet in aansluiting bij het grote overzicht van S.J. Fockema Andreae, *Studiën over Waterschapsgeschiedenis* (8 delen, 1950-1952). Het meest opvallende was echter wel dat er na de Middeleeuwen (deel 1-4 van de ‘nieuwe’ AGN) in de latere delen van de AGN over de waterstaatsgeschiedenis nauwelijks iets voorkwam.

Dekker stelde daarom dat juist de latere periode aandacht verdiende. Daarbij zou het accent minder op het ontstaan van instellingen voor waterstaatszorg moeten komen te liggen, maar het onderzoek zou zich moeten uitbreiden. De verklaring van de continuïteit van de waterschappen en de relatie van de waterstaats- en waterschapsgeschiedenis met andere historische ontwikkelingen zou een belangrijk onderzoeksveld vormen. Als voorbeelden noemde Dekker: wat zijn de gevolgen van een goede afwatering voor de inklinking en daardoor voor de landbouw? hoe vindt de wederzijdse beïnvloeding van waterstaat en techniek plaats? wat is de relatie tussen waterstaat en economie: wat betekenden de waterschapslasten in fiscaal opzicht voor de ingelanden? wat is er te zeggen over de uitbreiding van het landbouwareaal door inpoldering? wat betekent de beschikbaarheid van een immense hoeveelheid turf als energiebron? Daarnaast moest volgens Dekker aandacht worden besteed aan biografische aspecten. De enige echt bekende ingenieur ‘avant la lettre’ was de zestiende-eeuwse Andries Vierlingh van Steenberg, de auteur van het bekende *Tractaet van Dijkkagie*, maar er waren natuurlijk veel meer rentmeesters, dijkgraven en anderen met een grondige kennis van de waterbouw. Voorts wees Dekker op de noodzaak tot samenwerking met onderzoekers in het buitenland, in het bijzonder in Vlaanderen. Tenslotte noemde Dekker enige concrete actiepunten: het opzetten van een bibliografie en een ‘vocabularium’.

Met deze wensen van de pioniers in het achterhoofd volgen we de verdere loop der gebeurtenissen.

Snelle groei ledenbestand, uiteenlopende bijeenkomsten en excursies

Het aantal leden groeide zeer snel. In juni 1987 was het ledental al tot 68 gegroeid en werd het eerste lid uit de Verenigde Staten begroet, William H. Tebrake. In mei 1990 werd het honderdste lid verwelkomd, Karel A.H.W. Leenders uit Den Haag. Nadien is het ledenaantal verder uitgegroeid tot 300, waarin begrepen zowel

⁶ C. Streefkerk, ‘In memoriam’ in: *TvW* 1993, 2, 3-4; J.L. van der Gouw, ‘De oudste dijk van Nederland’ in: *ibidem*, 5-9.

Afb. 2. Een toogdag van de Vereniging, 25 mei 1989 te Vollenhove. (Foto: F.D. Zeiler, Kampen.)

10

individuele personen als instellingen (stand augustus 1997). Het aantal leden dat deelnam aan de bijeenkomsten bedroeg tussen de 30 en 40 personen.

Waar kwam de specifieke interesse van deze mensen vandaan? Streefkerk vermoedt dat de plaats waar men opgroeit belangrijk kan zijn. Zo groeide Van der Linden op in Alphen aan den Rijn midden in het Hollandse polderlandschap. Zelf heeft Streefkerk veel aan zijn ouders te danken die hem wezen op de grote diversiteit van het Nederlandse landschap.

De leden van de contactgroep ontmoeten elkaar jaarlijks op twee bijeenkomsten. Meestal vonden daar twee lezingen plaats en voorts een bespreking van huishoudelijke onderwerpen. Dit laatste werd vooral bij de oprichting van de vereniging een tamelijk arbeidsintensieve zaak vanwege de noodzakelijke vaststelling van reglementen en statuten. Hierbij kregen de verhouding met de redactie van het op te richten tijdschrift en de financiering de nodige aandacht. Het was voor de vereniging in wording zeer bemoedigend dat de Unie van Waterschappen door een ruime bijdrage de start van het tijdschrift vergemakkelijkte. De contactgroep vond voor iedere bijeenkomst bij een andere waterbeherende instelling gastvrijheid en bewoog zich zodoende door het hele land. Dit kwam de variëteit in de lezingen zeer ten goede, zoals blijkt uit bijgaande lijst. Men leerde het eigen land goed kennen en men was vaak verbaasd te zien hoeveel verscheidenheid in taakstelling betreffende de waterstaat voorkwam.

Aan alle bijeenkomsten denkt Streefkerk met veel genoegen terug. Gevraagd naar bijzondere momenten, noemt hij de wel heel sfeerrijke excursie met het schip van Rijkswaterstaat, het m.s. 'Jan Blanken', rond het eiland van Dordrecht in 1988. Een ander gedenkwaardig evenement was de ontvangst van de Vlaamse watering in Leiden en de boottocht over de Kager plassen in 1992.

Mettertijd kregen excursies in het gebied van de gastheren een ruimere plaats en werd de organisatie van de bijeenkomsten een te grote last voor Streefkerk, die inmiddels een nieuwe betrekking had aanvaard als directeur van het Regionaal Archief Alkmaar. In 1990 werd een excursiecommissie in het leven geroepen, waarna ook meerdaagse bijeenkomsten plaatsvonden. De eerste was een gecombineerd bezoek aan de groep Vlaamse onderzoekers onder leiding van Prof. dr. A. Verhulst aan de Universiteit van Gent in 1991. Dit werd verbonden met een bezoek aan Damme, alwaar de vereniging zeer gastvrij onthaald werd door het bestuur van de watering de Zwinpolder, gevestigd in Brugge, in samenwerking met de Historische Kring St. Guthago uit Oostkerke. De Zwinstreek vormde het onderzoeksgebied van het trouwe Vlaamse lid Maurits Coornaert, die tot op hoge leeftijd de resultaten van zijn enthousiaste onderzoekingen het licht deed zien. Andere meerdaagse excursies betroffen Zeeland en Zeeuws-Vlaanderen (1993),

Afb. 3. Het motorschip 'Jan Blanken', een herinnering aan een sfeervolle excursie rond het eiland van Dordrecht in 1988. (Foto: C. Streefkerk, Heiloo.)

waarvan vooral de wandeling door het schorregebied 'Het Verdronken land van Saeftinghe' sommige leden is bij gebleven als een historische sensatie: zo zag Zeeland er uit voor de eerste bedijkingen. De fietstocht door Limburg in 1995 langs de gebieden die in het voorgaande jaar zo zwaar door rivieroverstromingen waren getroffen, was een andere memorabele en zeer op de actualiteit geënte meerdaagse gebeurtenis. Mede door de wat afnemende opkomst rees recent echter de vraag hoe zulke meerdaagse bijeenkomsten in de toekomst gestalte moeten krijgen en met welke frequentie.

In 1995 vond een ander tweede type bijeenkomst plaats, een uitgebreide studiedag. Het betrof de al genoemde studiedag op 27 april te Breda met als thema 'Turfwinning in Laag Nederland voor 1530'. De belangstelling voor deze dag was zo groot dat helaas tientallen leden teleurgesteld moesten worden. Dit laatste heeft tot vragen geleid ten aanzien van de vormgeving van een vervolg. Eén van de suggesties is bovendien om regelmatig een dag te houden waar onderzoekers kort verslag doen van hun lopende onderzoek.

De omvorming naar vereniging en de oprichting van het Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis

In oktober 1989 stelde het bestuur aan de vergaderde leden voor om een tijdschrift op te richten. Om dit een gezonde financiële inbedding te geven, werd tevens het voorstel gedaan de contactgroep tot vereniging om te vormen. Een jaar later, in oktober 1990, werd het een en ander bezegeld met de goedkeuring van nieuwe statuten. Tevens werd het eerste bestuur verkozen, bestaande uit: H. van der Linden (voorzitter), P.D.A. Wijk (penningmeester), C. Streefkerk (secretaris), C. Dekker en R.C. Hol (leden). In september volgde de installatie van een kascommissie, samengesteld uit G. Timmerman en C.R. Schoute. De jaarlijkse contributie, die in juni 1987 was vastgesteld op f15,-, werd in 1992 verhoogd tot f35,-, inclusief abonnement. Vanaf oktober 1992 werd de balans aan de leden voorgelegd, en op hun verzoek al ras ook de begroting. Hiermee was de transformatie naar een formele, bij de Kamer van Koophandel geregistreerde vereniging een feit geworden.

Terwijl deze organisatorische ontwikkelingen plaatsvonden, werkte men hard aan de opzet van het nieuwe Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis. Auteurs werden geworven en men dacht na over de vormgeving. De eerste redactie bestond uit: L.A.M. Giebels (secretaresse), A.P. de Klerk, J.J. Pilon, A. Stapel (eindredacteur) en C. Streefkerk (voorzitter). Bij de voorbereidende besprekingen bleek enerzijds behoefte aan een mededelingenorgaan binnen de contactgroep. Zo had Streefkerk voorheen wel eens interessante studies aangekondigd op de achterkant van de convocaties, maar dat was onbevredigend. Anderzijds gingen er stemmen op,

Afb. 4. De overhandiging van de eerste aflevering van het Tijdschrift van Waterstaatsgeschiedenis door H. van der Linden, voorzitter van de Vereniging van Waterstaatsgeschiedenis, aan J. IJff, voorzitter van de Unie van Waterschappen, op 11 mei 1992 in het Schielandshuis te Rotterdam. (Foto: E.D. Zeiler, Kampen.)

Irrigation and Drainage (ICID) te Den Haag in 1995 werd gehouden.

Bibliografie, ‘vocabularium’ en andere lopende projecten

Twee activiteiten die al in de voordracht van Dekker werden genoemd en waarvan volgens de notulen van de eerste jaren ook regelmatig verslag werd gedaan op de bijeenkomsten, kregen in het TvW meteen een vaste plaats. De indruk bestaat dat ze daarmee in een stroomversnelling terecht kwamen. Th.P.M. van der Fluit nam de coördinatie op zich van de bibliografie van de Nederlandse waterstaatsgeschiedenis. Dit is secuur werk en regelmatig blijkt uit reacties van leden hoe nuttig dit is.

Voorts vormden enkele leden een commissie om een glossarium van waterstaatstermen samen te stellen. De commissie begon met H.S. Danner en C. Streefkerk, vanaf 1989 kwamen erbij B.K. van Rijswijk en F.D. Zeiler, en J.A.E. Kuys maakte deel uit van de commissie van 1989 tot en met 1992. De ‘woordenboekcommissie’, zoals die in de wandelgangen heet, leverde een gestage stroom van ‘letters’ af en was in 1996 aangeland bij de letter N. De publicaties in het tijdschrift bleek erg goed te werken. Na iedere aflevering kwamen er brieven binnen bij de commissie. De bedoeling is op korte termijn een nieuw waterstaatswoordenboek uit te brengen.

Streefkerk merkt op dat over beide projecten wel eens kritische opmerkingen zijn te horen. Het is echter zijns inziens van belang bij deze projecten goed de beoogde schaal vast te houden. De bibliografie is niet bedoeld als volledige lijst maar slechts als een overzicht van recent verschenen literatuur. Een ruimer streven zou veel meer mankracht aanpak vereisen. Hetzelfde geldt voor het glossarium. Het is de opzet een handzame woordenlijst op te stellen, niet een nieuwe ‘Beekman’ of een reeks uitgeknipte lemma’s uit het Woordenboek der Nederlandse Taal.

Een enkel project dat binnen de vereniging is aangevat heeft tot nog toe geen tastbare resultaten opgeleverd of is te jong om geschiedenis te hebben gemaakt. Het opzetten van een inventarisatie van de waterstaatsarchieven is vastgelopen. Volgens Streefkerk was het voorbereidend onderzoek voor dit project niet ver genoeg gevorderd. Eerst moet er een stamboom van waterschappen komen om de juiste relaties met de diverse rechtsvoorgangers te verduidelijken, relaties die door de vele grenswijzingen en fusies zeer complex zijn. Voorts heeft de verwerking

aangevuurd door Ludy Giebels, om meteen een echt vaktijdschrift op te richten met verslagen van oorspronkelijk onderzoek. Zo konden ook de lezingen die door de leden en anderen op de bijeenkomsten werden gehouden – omgewerkt tot artikel – worden geplaatst. Het werd een vaktijdschrift en al op 11 mei 1992 werd het eerste nummer van het *Tijdschrift voor Waterstaatsgeschiedenis* (TvW) plechtig overhandigd aan de heer IJff, toen voorzitter van de Unie van Waterschappen. Overigens is de mededelingenrubriek, zij het met enige vertraging, er toch gekomen. Vanaf voorjaar 1997 was het een vast onderdeel van het TvW. Het tijdschrift is een belangrijk middel om de lacunes betreffende de waterstaat in het geschiedbeeld te vullen. Soms worden hierbij ook de landsgrenzen overschreden, zoals in het themanummer van mei 1995. Hierin werden de vertaalde en bewerkte teksten opgenomen van de bijdragen die tijdens de bijeenkomst van de Working Group in History of Irrigation, Drainage and Flood Control op het vijftiende congres van de *International Commission on*

Afb. 5. Met springtij in het Land van Saeftinghe, 2 september 1993. (Foto: P. van Dam, Leiden.)

in computertoegankelijke vorm voor problemen gezorgd. Desgevraagd bericht Giebels hierover dat er in 1997 circa 4.000 waterschappen met hun gegevens over oprichting, opheffing en archiefgegevens waren opgeslagen in een database, gegroepeerd in organische stambomen. Dit is mede tot stand gekomen dankzij de inzet van vele beheerders van waterschapsarchieven die bovendien herhaaldelijk lijsten op fouten hebben gecontroleerd. Een belangrijk probleem is echter dat er de laatste jaren, door nieuwe inventarisaties, veel materiaal is bijgekomen en dat mede door het gebrek aan mankracht die de verwerking daarvan vereist, het bestand niet meer is bijgehouden. Over een vervolg van het inventarisatieproject dient dus te worden nagedacht.

In 1995 is door het bestuur een begin gemaakt met het opzetten van een communicatieplan, dit vooral om de ledenaanwas te continueren en de verspreiding van de inhoud van het tijdschrift ondermeer via aankondiging elders te bevorderen. De resultaten hiervan moeten nog afgewacht worden.

Het meest recente project van de vereniging is medewerking te verlenen aan het oprichten van een leerstoel voor waterstaatsgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Hierbij wordt nauw samengewerkt met het Schilthuisfonds. Men verwacht in het voorjaar van 1998 kandidaten te kunnen gaan werven.

Epiloog

Uit het voorgaande is wel gebleken dat sinds 1986 door de leden een groot aantal activiteiten aan de dag is gelegd om inhoud te geven aan de doelstelling van de oorspronkelijke pioniers, het bevorderen van de waterstaatsgeschiedenis in ruime zin. Het houden van bijeenkomsten met lezingen en het verzorgen van een tijdschrift zijn wel de meest zichtbare uitingen daarvan. Het is hier echter op zijn plaats te memoreren dat ook buiten de vereniging op diverse manieren aan de waterstaatsgeschiedenis is gewerkt. De vereniging verleende hieraan steun, al was het maar door er ruchtbaarheid aan te geven. Tot de zaken waaraan in verenigingsverband aandacht werd geschonken behoort het congres over het water van het Nederlandsch Historisch Genootschap op 28-29 maart 1988 in Den Haag en de tentoonstelling 'Strijd tegen het water', gehouden in de Technische Universiteit Delft in 1989. De wellicht meest opmerkelijk publicatie buiten de vereniging om was het nieuwe overzicht van de Nederlandse waterstaatsgeschiedenis, *Leefbaar Laagland*, dat in 1993 verscheen onder redactie van het lid G. van de Ven in het kader van hetzelfde ICID-congres, als waaraan het TvW een themanummer wijdde. De

Afb. 6. C. Streefkerk legt de waterstaatsgeschiedenis vast in Noord-Holland, 17 mei 1988. (Foto: F.D. Zeiler, Kampen.)

leden van de vereniging werd de mogelijkheid geboden dit werk met korting te verkrijgen. Wat zullen de hoofdpunten worden voor de komende tien jaar? De waterstaatsgeschiedenis heeft ondanks alle inspanningen toch nog geen plaats in de hoofdstroom van de Nederlandse geschiedschrijving verworven. Er is dus nog werk aan de winkel. Tot de belangrijke taken zullen in ieder geval behoren de continuering en uitbreiding van het bereikte draagvlak. Daarbij behoort ook de verjonging van de vereniging en de (her)opbouw van het contact met Vlaanderen dat na de aanvankelijk veelbelovende start niet erg van de grond is gekomen. Verder wijzen de lopende projecten wellicht in nieuwe richtingen: de overgang naar nieuwe communicatievormen, zoals audiovisuele en telecommunicatie media (het redactiesecretariaat heeft sinds kort een e-mail-adres!), en het vormen van een vakforum voor de nieuwe hoogleraar, ter bevordering van de opleiding van een nieuwe generatie waterstaatshistorici.

Om met woorden van Streefkerk te besluiten: "Het ambitieniveau is niet helemaal gehaald. De

vereniging is niet hét onderzoekscentrum van de waterstaatsgeschiedenis in Nederland geworden. Het is wel een vereniging met een goed tijdschrift en het is een excursieclub, en dat is heel zinvol. Soms heeft de vereniging onverwachte wendingen genomen, maar het is leuk geworden en in ieder geval is het altijd gezellig en leerzaam."

Lijst van bijeenkomsten van de VvW met datum, plaats, gastheer en lezingen, 1986-1996.

13 mei 1986, Woerden, Grootwaterschap van Woerden.

C. Dekker, Overzicht van de waterstaatsgeschiedenis sinds 1950.

7 oktober 1986, Leiden, Hoogheemraadschap van Rijnland.

G.A. Coert, De Drentse waterstaatsgeschiedenis.

W.F.A. Heemskerk, Aspecten van waterstaat en waterstaatsbestuur in Nederland en Duitsland.

2 juni 1987, Tiel, Polderdistrict Tieler- en Bommelerwaarden.

G.P. van de Ven, Grensproblemen langs de bovenrivieren.

R.C. Hol, Het Lingebeheer: schets van de pogingen tot interregionaal rivierenbeheer vanaf de 13e eeuw.

13 oktober 1987, Zierikzee, Waterschap Schouwen-Duiveland

H. Uil, Historisch overzicht van Schouwen-Duiveland.

A.P. de Klerk, De bestrijding van het binnenwater, in het bijzonder op Walcheren, gedurende de 16e tot en met de 18e eeuw.

F.D. Zeiler, De ontwikkeling van de polder in het Land van Woerden, 1280-1620.

17 mei 1988, Edam, Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland

H.S. Danner, De droogmakerijen in de 16e en 17e eeuw.

J.J.J.M. Beenakker, De beheersing van het binnenwater in westelijk West-Friesland, 14e-17e eeuw.

18 oktober 1988, Dordrecht, Gemeentebestuur Dordrecht en Rijkswaterstaat

P.P.W.J. van den Brink, Polemieck en historie: geschiedschrijving van de Nederlandse waterstaat aan het einde van de achttiende eeuw.

D. Vreugdenhil, De ontwikkeling van de Nederlandse waterstaatkundige en verkeersinfrastructuur.

18 april 1989, Vollenhoven, Waterschap Vollenhoven.

T. Marcelis, De totstandkoming van de dijkdistricten in Overijssel in de 19e eeuw.

H. van der Boon, Het Waterschap Vollenhove in de periode 1889-1945.

17 oktober 1989, Amsterdam, Agnietenkapel.

L. van Gasteren, De geschiedenis van het Amsterdamse Peil.

G.J. Luijendijk, De Amsterdamse bruggen.

15 mei 1990, Breda, Hoogheemraadschap van West-Brabant

T. Stol, Waterstaat en turfwinning: de Gelderse vallei.

K.A.H.W. Leenders, Gemeen met de zee: overstromingen in de noordwesthoek van Noord-Brabant.

9 oktober 1990, Utrecht, Provinciaal Bestuur Utrecht

A. van der Woud, Overzicht van het ruimtelijk beleid van de Nederlandse overheden in de 19e eeuw.

D. Koen, De Hollandse Waterlinie.

16 april 1991, Ruinen, Waterschap De Wold Aa.

K.J. Timmerman, De Wold Aa.

G.A. Goelema, Het waterstaatkundig beheer in Drenthe.

23-24 september 1991, Gent, Universiteit van Gent; Damme, Historische Kring St. Guthago en de watering Zwinpolder (Brugge).

K.J.J. Brand, Zeeuws-Vlaanderen. Een gebied met een lange en rijke bedijkingsgeschiedenis.

A.M.J. de Kraker, Stormvloeden, inundaties en het verdwijnen van het laat-middeleeuwse landschap in Noordoost-Vlaanderen.

M. Coornaert, De delta van de Zinkval.

D. Vancraeynest, De tiendschuur te Lisseweden.

11 september 1992, Leiden, Hoogheemraadschap van Rijnland⁷

Ontvangst van de Vlaamse wateringen.

11 mei 1992, Rotterdam, Hoogheemraadschap Schieland.

A.J. Guiran, De dam te Rotterdam: de vondst van een dertiende-eeuwse sluis in de bouwput van de spoortunnel onder de Nieuwe Maas.

G.J. Arends, Sluisbouw tot circa 1850.

20 oktober 1992, Twello, Waterschap Oost-Veluwe

W. van Soest, De geschiedenis van het waterschapswezen in de Oost-Veluwe.

J. Hammink, Beken en sprengen op de Veluwe.

25 mei 1993, Onderdendam, Waterschap Hunsingo.

A.L. Hempenius, De vorming van het Waterschap Hunsingo tot de huidige omvang.

O.S. Knotnerus, Dijkbouw in Oost-Friesland.

20 en 21 september 1993, Middelburg, Waterschap Walcheren; Het Verdronken Land van Saeftinghe.

M. Jakubowski-Tiessen, De stormvloed van 1717 in Noord-Duitsland.

H. Engel, De watersnoodramp van 1953.

⁷ Omdat op deze dag geen huishoudelijk vergadering is gehouden, ontbreken de notulen.

1 juni 1994, Schermer, Waterschap Het Lange Rond.

C. Streefkerk, Inleiding op de tentoonstelling 'Perfect gemeten' te Alkmaar.

17 oktober 1994, Zevenaar, Polderdistrict Rijn en IJssel

F. Verhoef, Geschiedenis van de waterbeheersing en waterkering in Gelderland.
W. Wolters, Een historisch overzicht van de dijkverzwaring in het Polderdistrict Rijn en IJssel.

27 april 1995, Breda, Hoogheemraadschap van West-Brabant: studiedag Turfwinning voor 1530.

G.P. van de Ven, Turfwinning in Laag Nederland in de middeleeuwen. Een inleiding op het thema en enige aspecten uit de geologische geschiedenis van het kustgebied.

P.W. van den Broeke, Turfwinning en zoutwinning langs de Noorzeekust. Een verbond sinds de IJzertijd?

Dekker, De moertering op de Zeeuwse eilanden.

K.A.H.W. Leenders, Noord-Vlaanderen en de Noordwesthoek: een vergelijking.

B.J. Ibelings, Turfwinning en waterstaat in het Groene Hart van Holland voor 1530.

P.J.E.M. van Dam, De tanden van de waterwolf. De rol van de turfwinning bij het ontstaan van het Haarlemmermeer in de vijftiende eeuw.

A.L.P. Buitelaar, Turfwinning in het Nedersticht voor 1530. Beheerst gebruik van onontgonnen veen.

10 oktober 1995, Sittard, Waterschap Roer en Maas.

J. In den Kleef, Overzicht van de taakuitvoering van het Waterschap Roer en Maas.

9 mei 1996, Brielle, Waterschap De Brielse Dijkkring.

L.W. Hordijk, De bestuurlijke ontwikkeling van de waterstaatszorg op Voorne-Putten en Rozenburg.

J.J. Pilon, De wording van Voorne-Putten en Rozenburg.

17 oktober 1996, Leiden, Museum Boerhaave en het Hoogheemraadschap van Rijnland.

G.P. van de Ven, Geschiedenis van de peilbeheersing en boezembemaling in Rijnland.

L.A.M. Giebels, De afschaffing van de bevoegdheid tot strafregelgeving van de waterschappen in de 19e eeuw.